

Bijlage A

Uitgebreide methodologische verantwoording

Inhoud

A	Uitgebreide methodologische verantwoording	3
A.1	De ontwerpende benadering als methode	3
A.2	Het ontwerpproces	3
1)	Deconstructie van het vraagstuk	3
2)	Ontwerpsessies	4
3)	Reflecties op en toetsing van de uitkomsten van de ontwerpessies	6
4)	Ontwerp van de omdenkingen en bouwstenen	8
	Literatuur	9

A Uitgebreide methodologische verantwoording

A.1 De ontwerpende benadering als methode

In dit onderzoek is gebruikgemaakt van de ontwerpende benadering. Deze benadering brengt een ander type kennis voort dan andere onderzoeksmethoden. Waar (beleids)onderzoek vaak gaat over wat is of wat is geweest, richt ontwerpend onderzoek zich op wat mogelijk is en maakt het die mogelijkheden tastbaar. Juist bij complexe stelselvraagstukken, waarbij problemen zich niet in één domein laten oplossen, biedt een ontwerpende benadering de mogelijkheid om daar op een hele andere manier naar te kijken. Een ontwerpende aanpak wordt dan ook steeds vaker ingezet bij complexe maatschappelijke vraagstukken, vooral bij zogeheten *wicked problems* (Van Arkel en Tromp 2023; Buchanan 1992).

Vanwege expertise op het terrein van ontwerpend onderzoek, heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) Reframing Studio ingeschakeld. Dat is een ontwerp bureau dat grote maatschappelijke vraagstukken vanuit een ontwerp bril bekijkt en werkt aan alternatieve toekomstbeelden over de gezondheidszorg, mobiliteit, duurzaamheid en democratie.

Verantwoording afleggen over ontwerpend onderzoek vinden wij belangrijk. Niet alleen om inzichtelijk te maken hoe het proces is verlopen, maar ook om duidelijk te zijn over welke afwegingen en keuzes we hebben gemaakt en welke aanpassingen er zijn gedaan. Hiermee proberen we tegelijkertijd ook de waarde van het proces van het ontwerpend onderzoek inzichtelijk te maken voor mensen die er niet bij waren.

A.2 Het ontwerpproces

Het ontwerpproces verliep in verschillende fases: 1) deconstructie van het vraagstuk; 2) ontwerp sessies; 3) reflecties op en toetsing van de uitkomsten van de ontwerp sessies; en 4) ontwerp van de omdenkingen en bouwstenen. Hierna lichten we elke fase kort toe en staan we stil bij belangrijke aspecten van elke fase. Daarbij gaan we ook in op tussentijdse aanpassingen die we hebben gedaan, meestal op basis van voortschrijdend inzicht en soms vanwege onvoorziene omstandigheden. De hier gepresenteerde fasering was niet vanaf het begin volledig uitgestippeld en in beton gegoten. Er is bewust ruimte gelaten om de tussentijds opgedane ervaringen en lessen mee te nemen in het vervolg van het proces.

1) Deconstructie van het vraagstuk

In de eerste fase van het project hebben we de structurele stelselknelpunten gedeconstrueerd van het huidige stelsel van zorg en ondersteuning voor mensen met verweven problemen. Deze fase was nodig als voorwerk om goed zicht te krijgen op waar het in het huidige stelsel schuurt en waar mogelijke 'scharnieren' van verandering kunnen worden 'geolied of geplaatst' om toekomstige verandering te bewerkstelligen. Zo ontleedden we het huidige stelsel van zorg en ondersteuning in een eerdere literatuurstudie (Plaisier et al. 2025a), waarin we een uitgebreid overzicht maakten van structurele stelselknelpunten. Dit deden we aan de hand van een denkkader met vier segmenten: waarden en mensbeelden, interventies, organisatie en financiering. Tegelijkertijd ontwikkelden we negen persona's, om zo gevarieerd mogelijk vanuit de leefwereld van mensen zichtbaar en invoelbaar te maken waar zij tegenaan lopen in het huidige stelsel. De herkenbaarheid van de persona's is ook in focusgroepen met beleidsprofessionals, wetenschappers, hulpverleners en ervaringsdeskundigen getoetst. Dit leidde tot verschillende aanscherpingen en het toevoegen van een negende persona aan de eerder ontwikkelde acht persona's (Rahmawan-Huizenga et al. 2025). In de synthese (Plaisier et al. 2025b) vatten we de hoofdlijnen van beide rapporten samen en duiden we de stelselknelpunten aan de hand van het denkkader. Dit denkkader loopt als een rode draad door het gehele ontwerpproces heen.

2) Ontwerpsessies

In de periode augustus-oktober 2025 hebben we vier ontwerpsessies gehouden. In iedere sessie stond een van de vier segmenten uit het denkkader centraal. We maakten hierbij gebruik van de *reframing*-methode. Deze methode is ontwikkeld aan de TU Delft en wordt toegepast door Reframing Studio in uiteenlopende maatschappelijke domeinen, waaronder de geestelijke gezondheidszorg, het voedselsysteem en de informatiehuishouding van de rijksoverheid. Deze methode, die bekend staat als *Vision in Design* (Hekkert en Van Dijk 2011), richt zich niet primair op het oplossen van bestaande problemen, maar op het ontwerpen van mogelijkheden voor de toekomst. De methode bestaat uit een aantal stappen die structuur brengen in het ontwerpen voor complexe maatschappelijke vraagstukken. We staan eerst stil bij deze methode in het algemeen en bespreken vervolgens hoe we deze stappen hebben ingevuld in ons onderzoek.

Reframing-methode

De *reframing*-methode start met het ontrafelen van de huidige situatie. Het doel van deze stap is om begrip te krijgen van waarom de dingen zijn zoals ze zijn. In de deconstructie wordt daarom achtereenvolgens in kaart gebracht welke kenmerken en eigenschappen het huidige ontwerp heeft, hoe het ontwerp door verschillende gebruikers wordt ervaren en welke condities en overtuigingen tot het huidige ontwerp hebben geleid. Door de onderliggende verhalen naar boven te halen, worden mensen zich meer bewust van eventuele vooroordelen, zodat ze zo min mogelijk met preconcepties naar de toekomst kunnen kijken. Vervolgens wordt de stap gemaakt naar de toekomst.

Een belangrijk deel van de *reframing*-methode is gewijd aan het onderzoeken van de toekomst en het doorgronden van de toekomstige sociale, economische en ruimtelijke context rondom een bepaalde ontwerpuitdaging. Hoewel de toekomst per definitie onzeker is, is het wel mogelijk om belangrijke onderstromen in de samenleving te herkennen. Na deze waardenvrije verkenning is de volgende stap om positie in te nemen. Elke ontwerpbeslissing heeft gevolgen: niet alleen op het leven van individuele burgers, maar ook op de samenleving als geheel.

De *reframing*-methode legt sterk de nadruk op het nemen van verantwoordelijkheid voor de dingen die we creëren. Het wegen van de maatschappelijke, ecologische en morele impact van verschillende richtingen is daarom een essentiële stap in het proces. Voor ontwerpers en beleidsmakers betekent dit actief nadenken over de waarden waarvoor zij verantwoordelijkheid willen nemen. Het resultaat van deze stap is een heldere visie die kan dienen als referentiekader om te bepalen welke oplossingen wenselijk zijn. De laatste fase van de methode is daarom gericht op het vormgeven van de transitie van het nu naar de toekomst. De visie op de gewenste toekomst wordt vertaald naar transformatiepaden en interventies die het huidige systeem in beweging kunnen brengen.

Hoewel de *reframing*-methode niet volledig stapsgewijs kon worden gevolgd, omdat de opzet van de vier ontwerpdeliers vooraf vaststond (op basis van de vier segmenten van het denkkader), waren de belangrijkste uitgangspunten wel richtinggevend voor het proces.

Opzet ontwerpdeliers

Het onderzoek bestond uit vier ontwerpdeliers, waarin deelnemers stap voor stap toewerkten naar bouwstenen voor een toekomstig stelsel van levensbrede ondersteuning. Als leidraad voor het ontwikkelen van een toekomstig stelsel ontwikkelde het SCP eerder een denkkader (Plaisier et al. 2025a), waarin vier segmenten van het stelsel worden onderscheiden. Deze segmenten stonden centraal in de vier ontwerpsessies.

Deelnemers en samenstelling

De selectie van deelnemers werd door het SCP en Reframing Studio samen gedaan, met als uitgangspunt om een zo gevarieerd mogelijke representatie van kennis- en ervaringsbronnen bijeen te brengen. We wilden deelnemers uitnodigen die *outside the box* durfden te denken over een toekomstig stelsel van levensbrede ondersteuning. Door ervaringsdeskundigen, hulpverleners, onderzoekers en beleidsmakers samen te brengen, ontstond een dialoog die verder ging dan meningen uitwisselen. Aan elk ontwerpdelier deden gemiddeld 15 tot 25 deelnemers mee. De groep bestond uit een diverse mix van perspectieven:

- mensen met ervaringskennis die zelf ondersteuning hebben gezocht of ontvangen;
- professionals in de uitvoering uit de domeinen zorg, welzijn, werk en inkomen;
- beleidsprofessionals van gemeenten en de rijksoverheid;
- experts met theoretische kennis uit verschillende domeinen, waaronder de ggz.

De initiële insteek was om de deelnemers zoveel mogelijk aan alle ontwerpssessies deel te laten nemen, zodat het ontwerpproces gezamenlijk werd doorlopen. Maar we wilden ook (praktische) ruimte laten aan deelnemers om bij de thema's uit het denkkader aan te sluiten die het dichtst bij hun expertise lagen. De meeste deelnemers namen uiteindelijk aan twee tot drie ontwerpssessies deel.

Verbinding van kennisbronnen

De ontwerpmethode bood een gezamenlijke taal zodat verschillende soorten kennis – systemisch, praktisch, theoretisch en ervaringsgericht – met elkaar konden resoneren. Tijdens de ontwerp ateliers zelf werd ook stilgestaan bij de vraag of alle perspectieven voldoende vertegenwoordigd waren. Bijvoorbeeld of er niet meer deelnemers met kennis over werk en inkomen hadden moeten deelnemen, meer mensen met ervaringskennis, of dat we niet nog meer tegendenkkracht hadden moeten uitnodigen vanuit de financiële hoek.

Vorm en uitvoering

De sessies werden vormgegeven en gemodereerd door Reframing Studio, in nauwe samenwerking met onderzoekers van het SCP. De Reframing Studio-onderzoekers waren met name verantwoordelijk voor de creatieve en procesmatige kant van de bijeenkomsten, terwijl de SCP-onderzoekers vooral de inhoudelijke scherpste en wetenschappelijke reflectie borgden.

Elke sessie had een herkenbare structuur:

- een gezamenlijke, inhoudelijke inleiding, met reflectie op inzichten uit eerdere sessies;
- één of meerdere ontwerpende werkvormen (zoals scenariodenken, toekomstverhalen, rollenspellen of ontwerp opdrachten) om deelnemers uit te nodigen vrij te denken;
- een gezamenlijke oogst- en reflectiefase waarin de belangrijkste waarden, principes en bouwstenen werden benoemd.

Documentatie en analyse

De sessies zijn uitvoerig gedocumenteerd met geluidsopnames en observatieverslagen, visuele documentatie (foto's van posters, kaarten en schema's) en door het SCP gemaakte verslagleggingen per sessie. De ontwerpers hebben na afloop van elke sessie de opbrengsten geclusterd in thema's en spanningsvelden, die vervolgens met het SCP zijn gevalideerd en aangescherpt. In gezamenlijke reflectiebijeenkomsten is besproken hoe de inzichten zich tot

elkaar verhouden. Een samenvatting van deze inzichten en thema's werd na elke sessie met de deelnemers per e-mail gedeeld, zodat zij *up-to-date* bleven over de opgehaalde inzichten en er tijdens een volgende sessie weer op konden reflecteren.

Tussentijdse reflectiesessies en aanpassingen

Na elke bijeenkomst vond een gezamenlijke reflectie plaats met het onderzoeksteam van het SCP en Reframing Studio, waarin inzichten werden samengebracht en de opzet van de volgende sessie werd aangescherpt. Zo ontstond een lerend proces. In deze reflectiesessies werd gaandeweg duidelijk dat sommige thema's meer tijd en herhaling vroegen dan vooraf was voorzien.

Waar de vier segmenten (waarden en mensbeelden, interventies, organisatie en financiering) aanvankelijk als duidelijk afgebakende stappen waren ontworpen, bleek bijvoorbeeld het denken over waarden en mensbeelden in meerdere sessies door te werken. Die inzichten zijn vervolgens bewust door de opzet van de latere ontwerp ateliers heen verweven, zodat deelnemers konden voortbouwen op eerdere verkenningen.

Daarnaast leidden de tussentijdse reflecties tot enkele praktische aanpassingen. Zo bleek na de eerste sessie dat bepaalde werkvormen meer tijd en rust vroegen dan vooraf was ingeschat, waarna de doorlooptijd werd verruimd en het aantal opdrachten werd teruggebracht. In latere sessies sloten de werkvormen nadrukkelijker op elkaar aan, zodat verbanden tussen de verschillende segmenten zichtbaar werden, zoals die tussen 'waarden en mensbeelden' en 'organisatie' of 'financiering'.

Ook werd gaandeweg meer ruimte gecreëerd voor een open verkenning: sommige meer sturende opdrachten, zoals het denken over toekomstige interacties vanuit eerder ontwikkelde persona's (gebaseerd op het huidige stelsel, zie Rahmawan-Huizenga et al. 2025) bleken het creatieve ontwerpproces eerder in de weg te staan. Deze opdrachten maakten in latere sessies plaats voor vrijere vormen die deelnemers uitnodigden om los te komen van bestaande kaders en toekomstgericht te denken. Deze aanpassingen versterkten het ontwerpende karakter van het proces en droegen bij aan een rijkere en meer samenhangende oogst van de ateliers.

Het verbreden van het denkkader

De toekomstgerichte ontwerpmethodologie doorbrak de vanzelfsprekendheden van het huidige stelsel. Door deelnemers te laten denken over hoe ondersteuning eruit zou kunnen zien in 2035 konden nieuwe perspectieven ontstaan, los van bestaande regels en belangen. Het rollenspel in het laatste ontwerpatelier waarbij deelnemers gevraagd werd om te denken vanuit een andere rol dan hun gebruikelijke, werd daarbij als bijzonder waardevol ervaren. Het hielp deelnemers om voorbij het eigen organisatiebelang te denken en gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor een groter geheel.

Waarden en mensbeelden zichtbaar maken

Door te starten met het stellen van de vraag welke waarden en mensbeelden we belangrijk vinden voor een toekomstig stelsel van levensbrede ondersteuning, maakten we deze waarden en mensbeelden expliciet. In plaats van technische oplossingen stond de volgende vraag centraal: wat vinden we wenselijk en rechtvaardig? Dit liet zien dat waarden – zoals vertrouwen, solidariteit en diversiteit – en mensbeelden – zoals de relationele of de autonome mens – worden herkend door mensen die vanuit uiteenlopende perspectieven denken.

Verbeelding als instrument voor beleid

De deelnemers waardeerden het verbeelden van een toekomst die nog niet af hoeft te zijn. Dit liet zien dat toekomstbeelden geen eindplaatje hoeven te vormen. Er mag en moet 'wiebelruimte' zijn: randen waar het schuurt en waar experiment nodig is. Juist dat onaffe karakter maakt het gesprek productief en uitnodigend.

Feedback

De sessies leverden veel informatie aan omdenkingen en bouwstenen op voor elementen van een ander stelsel dat beter aansluit bij de behoeften van mensen met verweven problemen. Toch liepen we ook tegen bepaalde zaken aan. Ten eerste kwam uit de ontwerpessies meermaals naar voren dat deelnemers bang waren dat de resultaten niet goed zouden landen, omdat de besproken ideeën wellicht te ver af staan van de praktijk. Ze zouden te utopisch zijn en daarmee nog te kwetsbaar. Ten tweede werd duidelijk dat de omdenkingen en bouwstenen nog om verdere doordenking vroegen en verder aangescherpt dienden te worden. En tot slot

had de samenstelling van de deelnemers aan de ontwerpessies, hoe veelzijdig hun achtergronden en perspectieven ook waren, meer 'tegendenkers' kunnen omvatten, zoals hiervoor beschreven.

Al met al vormen de resultaten van de ontwerpessies geen afgeronde beleidsvoorstellen of representatieve bevindingen, maar beschouwen we ze als belangrijke, richtinggevend inzicht. Het gaat om kwalitatieve opbrengsten die inzicht bieden in de waarden, aannames en spanningen die bij stelselvernieuwing een rol spelen. Deze inzichten hebben geleid tot het toevoegen van de hierna beschreven extra stap aan het ontwerpproces, om op andere manieren door te gaan met de uitkomsten van de ontwerpessies.

3) Reflecties op en toetsing van de uitkomsten van de ontwerpessies

De fase na afronding van de ontwerpessies bestond uit vier parallel lopende onderdelen, namelijk: toetsen op (h)erkenning door stakeholders, reflectie onderzoeksteam op de uitkomsten van de ontwerpessies, in beeld brengen van de praktijkvoorbeelden, en reflectie op positionaliteit van het SCP.

1: Toetsen op (h)erkenning door stakeholders

We hebben met verschillende ministeries (o.a. Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), het directieoverleg Sociaal Domein en met een aantal voorbeeldinitiatieven afzonderlijk gesprekken gevoerd en gereflecteerd op de tussentijdse resultaten. Het in een vroeg stadium toetsen van de (voorlopige) onderzoeksresultaten is een van de kenmerken van ontwerp onderzoek. We hebben concreet gevraagd of deze stakeholders de geschetste uitkomsten herkenden, of we mogelijk blinde vlekken hadden en hoe we die eventueel konden aanvullen. Ook vroegen we hen naar voorbeelden van initiatieven die al op een andere manier in de praktijk vormgeven aan levensbrede ondersteuning.

2: Reflectie onderzoeksteam op de uitkomsten van de ontwerpessies

Via reflectiesessies binnen het onderzoeksteam hebben we de belangrijkste bevindingen van de ontwerpessies verwerkt in een aantal inzichten en principes, vier omdenkingen en zestien bouwstenen (d.w.z. de vier omdenkingen vervat in de vier kwadranten van het denkkader). Samen vormen zij de elementen van een toekomstig stelsel. Deze omdenkingen (zoals 'van individueel naar relationeel') en bouwstenen (bv. 'de mens zien als onderdeel van een netwerk') dienden op hun beurt weer als kapstok voor het in beeld brengen van de praktijkvoorbeelden. Voor deze interne reflecties hebben we onszelf nadrukkelijk de tijd en ruimte gegeven.

3: In beeld brengen van de praktijkvoorbeelden

Met het in beeld brengen van voorbeelden die in de praktijk (deels) al uitgevoerd worden, proberen we een brug te slaan tussen utopie en werkelijkheid. Dit gaf ons bovendien de mogelijkheid om de soms abstracte termen uit de ontwerpessies concreter te maken. Deze voorbeelden zijn via stakeholders, deelnemers aan de ontwerpessies en door middel van eigen deskresearch opgehaald. Uit een *longlist* van mogelijke initiatieven hebben we vervolgens aan de hand van verschillende selectiecriteria zes initiatieven geselecteerd. Deze selectiecriteria waren onder andere: een initiatief moet in Nederland gesitueerd zijn, voldoende gedocumenteerd en niet heel nieuw zijn, maar ook niet al vaak besproken zijn in andere studies.¹

Het was niet het doel van het project om een volledige lijst van initiatieven in Nederland te presenteren, maar om ze als inspirerende illustraties ten tonele te brengen. Door te tonen hoe sommige initiatieven (deels) anders dan in het huidige stelsel zorg en ondersteuning vormgeven en wat ze ons daarover kunnen leren, maar ook waar ze nog tegenaan lopen. Mogelijk hebben we door onze selectiecriteria interessante, *out of the box*-voorbeelden gemist, die wel al succesvol zijn maar dat nog niet goed hebben gedocumenteerd. Verder is het belangrijk om op te merken dat de praktijkvoorbeelden niet zijn geselecteerd als *best practices*

¹ Dit waren alle selectiecriteria voor de praktijkvoorbeelden: gericht op zorg en ondersteuning van mensen met verweven problemen; bewezen werkzaamheid, bijvoorbeeld onderbouwd met een MKBA, evaluatierapporten, enzovoort; Nederlands praktijkvoorbeeld; verschillende schaalniveaus, van lokaal tot landelijk; afkomstig uit verschillende hoeken, zoals bedrijfsleven, overheid, samenleving/de gemeenschap, of een combinatie hiervan; inspirerend, dat wil zeggen nog niet te vaak beschreven en nog niet breed bekend; succesvol in het doorbreken van de huidige, structurele stelselknelpunten in zorg en ondersteuning/aansluiting bij minimaal een van de omdenkingen; spreiding/variantie naar type verweven problemen, leeftijden van doelgroepen, locatie en schaal.

in de zin van 'zo moet iedereen het doen', maar als illustraties van alternatieve manieren om zorg en ondersteuning vorm en inhoud te geven voor mensen met problemen in verschillende levensdomeinen.

Door middel van deskresearch hebben we documenten van elk initiatief bekeken om zoveel mogelijk informatie vooraf op een rijtje te zetten. We hebben verder met betrokkenen van ieder praktijkvoorbeeld een online voorgesprek gehouden, om te kijken of dit praktijkvoorbeeld geschikt was ter illustratie voor ons rapport en om verdere informatie te verzamelen. Vervolgens hebben we bij ieder initiatief een werkbezoek afgelegd om gevoel te krijgen voor hoe dit initiatief in de dagelijkse praktijk werkt. Gebruikte methoden wisselden we af al naar gelang het type initiatief: we werkten bijvoorbeeld met behulp van een tijdslijn of met persoonlijke objecten aan de hand waarvan ervaringsverhalen werden uitgewisseld.

Tot slot hebben we in totaal vijf (duo-)interviews en een groepsinterview gehouden met sleutelspeler(s) van de initiatieven. Dit deden we om zicht te krijgen op hoe zij zorg en ondersteuning anders hebben ingericht en volgens welke omdenkingen zij het initiatief hebben opgezet. Verder zijn er – indien mogelijk – korte gesprekken gevoerd met mensen voor wie het initiatief bedoeld was, over hun ervaringen met de ontvangen zorg en/of ondersteuning. We wilden via de werkbezoeken – in kleine teams van een onderzoeker, een ontwerpend onderzoeker en een fotograaf – *feeling* krijgen met hoe de dagelijkse praktijk van een voorbeeldinitiatief eruitziet en wat het initiatief betekent voor de mensen die er zorg en ondersteuning van ontvangen.

Overzicht van mensen die we hebben geïnterviewd en gesproken

- Voor Patterns of Life brachten we een werkbezoek aan de Parnassia Groep in Den Haag. We spraken onder andere met Lynn Ledder, Marloes Verhaar, Annemarie Mulder en David van den Berg; allen medewerkers van het Patterns of Life-team.
- Voor Zorgvrijstaat interviewden we Dennis Lohuis en Alexander Hoogendoorn, beiden initiatiefnemer van Zorgvrijstaat te Rotterdam-West. Ook hielden we tijdens het werkbezoek korte gesprekken met verschillende deelnemers en initiatiefnemers van activiteiten van Zorgvrijstaat.
- Voor Taakstraf met zorg brachten we een werkbezoek aan twee locaties van Tactus verslavingszorg in Enschede (Ripperdastraat en IJsbaanweg). We spraken met Erik Lanting,

plaatsvervangend directeur Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG), en met verschillende medewerkers van SVG en Tactus Verslavingszorg.

- Voor Professionals voor Maatwerk Multiproblematiek (PMM) interviewden we Laila Hajjoui (maatwerkfunctionaris PMM), Christel van Zelst (Landelijk Maatwerkloket Multiproblematiek), Mieke Maas (PMM-ambassadeur) en Karolien Runia (landelijk adviseur maatwerk bij Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV)).
- Voor Housing First / Wonen Eerst interviewden wij Melanie Schmit, directeur-bestuurder van Housing First Nederland. Tijdens het werkbezoek in Den Bosch spraken we met Christel van Vught (directeur van de maatschappelijke opvang (MO) Den Bosch), Josta Dufornee, (manager primair proces MO) en Ninja Verreijt (beleidsadviseur communicatie). Ook spraken we met andere professionals en ervaringsdeskundigen van de MO Den Bosch, die vooroploopt met het ontwikkelen van een Wonen Eerst-praktijk.
- Voor Samen Sterk Almere interviewden we Annemette Hellinga (beleidsadviseur en projectleider) en Noor Waardijk (adviseur en projectleider) van de gemeente Almere. En we brachten een bezoek aan Number 90 in Almere Muziekwijk, waar we met ouders van gezinnen spraken die ondersteuning van Samen Sterk Almere kregen.

De interviews zijn woordelijk getranscribeerd door een notuleerbureau en we hebben van de werkbezoeken ter plekke foto's en na afloop verslagen gemaakt. Samen met het deskresearchmateriaal en de online kennismakingsgesprekken zijn deze verslagen en foto's vervolgens gebruikt als input voor het in beeld brengen van de praktijkvoorbeelden in de laatste fase: het ontwerp. De praktijkvoorbeelden zijn tot slot door verschillende onderzoekers (tegen)gelezen.

4: Reflectie op positionaliteit van het SCP

Als onderzoekers van het SCP zijn we ons bewust geweest van een bepaalde standing die we in de onderzoeks- en beleidswereld genieten. Onze bekendheid kan de praktijkvoorbeelden bepaalde voordelen bieden, zoals meer bekendheid of meer *credibility* van hun eigen initiatief. Als SCP hebben we bij de selectie van de initiatieven benadrukt dat we geen belangenbehartiger van praktijkvoorbeelden zijn, maar een onafhankelijk onderzoeksbureau. In de beschrijvingen van de initiatieven laten we zowel zien wat er bij de praktijkvoorbeelden goed gaat en waar ze nog tegenaan lopen in het huidige stelsel.

Aan de andere kant kan de naamsbekendheid van het SCP er ook voor zorgen dat praktijkvoorbeelden afhaken. Bijvoorbeeld omdat een initiatief nog liever even in de luwte experimenteert, zonder dat wij hen in een landelijk gepubliceerd rapport in de spotlights zetten. Dit leidde ertoe dat een bepaald initiatief niet mee wilde werken, en daarom zijn we – in goed overleg – uitgeweken naar een soortgelijk initiatief.

Verder zijn we als onderzoekers binnen het SCP getraind om vanuit wetenschap en beleid bepaalde taal te gebruiken in onze rapporten. Taal is echter niet neutraal, zoals we in het rapport al hebben benadrukt (zie hoofdstuk 5). Het maakt uit of je een persoon omschrijft als iemand met multiproblematiek of als iemand met verweven problemen, of dat iemand als caseload wordt gezien of als iemand die aan jou is toevertrouwd. Er slopen in het begin nog weleens bepaalde beleidstermen in onze stukken, maar we hebben, door elkaar hiervan bewust te maken, ook op taalniveau geprobeerd om nieuwe woorden te ontwikkelen en te gebruiken. Woorden die meer aansluiten bij de toekomstige waarden en mensbeelden die we voor elementen van een nieuw stelsel voor ogen hadden.

Tot slot is het openbaar maken van de zes onderzochte voorbeeldinitiatieven, evenals enkele geïnterviewden daarvan, binnen het SCP een relatief nieuwe stap. In het meeste SCP-onderzoek zijn deelnemers (organisaties, gemeenten, mensen) anoniem, maar hier wilden we de praktijkvoorbeelden juist als inspiratiebron laten dienen. Daarom hebben we de anonimiteit – in overleg en overeenstemming met de initiatieven – bewust doorbroken.

4) Ontwerp van de omdenkingen en bouwstenen

Uiteindelijk hebben de verschillende stappen geresulteerd in het ontwerp dat er nu ligt: vier omdenkingen, zestien bouwstenen voor een ander, beter werkend stelsel van zorg en ondersteuning, en zes illustraties van praktijkvoorbeelden die (deels) al volgens deze omdenkingen en bouwstenen werken. Overigens is het ontwerp hiermee niet 'af'. We zien het als onderdeel van een langer lopend proces van stelselvernieuwing. Het ontwerp biedt taal, richting en houvast om het gesprek te voeren over noodzakelijke veranderingen in het stelsel van levensbrede ondersteuning, overigens zonder te pretenderen dat we de toekomst kennen.

Literatuur

Arkel, Thomas van en Nynke Tromp (2024). What Do Designers Bring To The Table? Identifying Key Design Competencies When Designing For Societal Challenges In The Public Sector. In: C. Gray, E. Ciliotta Chehade, P. Hekkert, L. Forlano, P. Ciuccarelli en P. Lloyd (red.), *Proceedings of DRS (Vol. 2024)*. Design Research Society (doi.org/10.21606/drs.2024.370).

Buchanan, Richard (1992). Wicked problems in design thinking. In: *Design issues*, jg. 8, nr. 2, p. 5-21.

Hekkert, Paul en Matthijs van Dijk (2011). *Vision in design. A guidebook for innovators*. Amsterdam: BIS publishers.

Plaisier, Inger, Mirjam de Klerk, Evelien Eggink, Mark Reijnders, Sabrina Rahmawan-Huizenga en Peggy Schyns (2025a). *Overzicht van knelpunten bij de ondersteuning van mensen met meervoudige problemen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Plaisier, Inger, Evelien Eggink, Mirjam de Klerk en Mark Reijnders (2025b). *Synthese van knelpunten bij de ondersteuning van mensen met meervoudige problemen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Rahmawan-Huizenga, Sabrina, Peggy Schyns, Mark Reijnders en Inger Plaisier (2025). *Persona's met meervoudige problemen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.